

Fast bostad först

Text: Maria Wallin | Illustration: Petter Lönegård | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 4 2009](#)

Forskning har visat att Sveriges metoder mot hemlöshet leder fel. Flera kommuner vill därför pröva "fast bostad först". Som gett mycket bättre resultat. I andra länder.

Ur SocialPolitik nr 4 2009. Senare kom metoden att kallas Bostad först och Alliansregeringens utredare föreslår i juni 2014 att Bostad först ska införas i hela landet. Men artikeln nedan skrevs i november 2009:

Det är inte ofta som svenska forskare ställer sig mitt i den sociala praktiken och säger: Pröva det här i stället! Ge oss en ny praktik att studera. Men det är precis det som händer just nu. I Lund.

– All forskning visar att det nuvarande systemet är ineffektivt. Det botar inte hemlösheten, utan skapar mycket lidande, säger Hans Swärd, professor vid Socialhögskolan i Lund.

Hans Swärd är den forskare som studerat hemlösheten mest och längst i Sverige. Tillsammans med sina kollegor vid Lunds universitet tar han nu steget att direkt uppmana Sveriges politiker, socialtjänster och andra som kommer i kontakt med hemlöshetsproblematiken att slå in på en helt annan väg: att först se till att hemlösa får en bostad. Inte, som nu, att en egen bostad kommer sist – efter lång väg av motivation och "träningsboenden".

Lundaforskarna är uppbackade av universitetets nye rektor Per Eriksson – ingenjör till professionen, som vill se mera verkstad. När nu forskningen är så entydig, finns ingen tid att förlora, menar han.

I november bjöd således Socialhögskolan i Lund in kommun- och riksdagspolitiker, socialchefer, forskare och sakkunniga, bostadsbolag som HSB och Riksbyggen, representanter för näringsliv och media till en informationsdag om Housing first/Fast bostad först.

Forskare från Norge och Finland presenterade de erfarenheter som Housing first gett prov på i våra grannländer. Och resultat presenterades från Skottland, Tyskland och USA, där bland andra New York och Hannover visar att 88 procent av de hemlösa som fått en fast bostad inom den ordinarie bostadsmarknaden också klarade av att behålla den. Under förutsättning att de därefter fick hjälp och stöd att reda ut sin livssituation.

I Sverige har vi börjat i den andra ändan. Den så kallade boendetrappan har länge varit förhärskande över hela landet. Där måste man som hemlös kvala in för nästa steg. Från härbärge och korttidsboende, via olika stödboenden på den sekundära arbetsmarknaden, oftast med socialtjänsten som mellanhand, till – som kronan på verket, efter flera år – ett eget förstahandskontrakt hos en "vanlig" hyresvärd.

Boverket visade nyligen i en utredning att 90 procent fastnar någonstans på vägen i dessa boendetrappor. Eller flyttas runt – ner ett steg när man misskött sig, upp ett steg som belöning när det gått bra igen.

Ingrid Sahlin, forskare vid Institutionen för socialt arbete i Göteborg visade siffror som talar sitt tydliga språk:

För 35 kommuner med en stor och växande sekundär bostadsmarknad på 1990-talet gäller:

- Ju större andel specialkontrakt 1989, desto större andel hemlösa 1999
- Ju fler tomma lägenheter i allmännyttan, desto fler hemlösa
- Andelen hemlösa mer än fördubblades 1999–2005.

Fast bostad först vänder moralismen ryggen och sätter bostadsbehovet främst. Ser till att den som är hemlös får en egen bostad, ett eget kontrakt. För att därefter kunna ta itu

med allt annat – med eller utan hjälp. En bostad, ett hem, ses som en grundläggande mänsklig rättighet i ett välfärdssamhälle som det västerländska. För som professor Sune Sunesson sa i Lund:

– Det finns inte någon särskild egenskap hos människor som gör dem lämpliga att vara hemlösa.

Samtidigt visar erfarenheterna från Norge och Finland, att det givetvis inte är så alldeles lätt att lägga om kurs. I båda länderna har man sedan flera år tillbaka fattat beslut på högsta politiska nivå att varken använda boenden i form av härbärgen eller trappstegsmodellen. Samtidigt har man ibland fått ta till en del "kategoriboenden".

I Finland, liksom för övrigt mera allmänt, är det främst missbrukare med eller utan psykiatrisk problematik som riskerar att bli hemlösa, och framför allt storstäder som Helsingfors som har uteliggare på stadens gator. De gamla lågtröskelboendena var anpassade till manliga alkoholmissbrukare. Varken utsatta kvinnor eller unga narkotikamissbrukare passade in. Det är fortfarande grupper som nämns som särskilt sårbara, inte bara i Finland.

De finska beräkningarna talar om en tredjedel hemlösa som "bara" behöver en bostad. En tredjedel behöver visst stöd för att klara ett eget boende. Och en tredjedel behöver ett boende där mer omfattande stödinsatser ingår. Men inga härbärgen. Helsingfors gjorde sig under 90-talet av med tusentals bäddar på härbärgen. Och målet är klart uttalat: de ska bort helt och hållet.

Botkyrka, Malmö, Helsingborg, Stockholm och Norrköping hade alla skickat politiker och sakkunniga till Lund.

– Idén är så spännande! säger Lars Stjernkvist, s-kommunalråd i Norrköping. Kan man vända på kuttingen och börja med det som är grundtanken – att ge en egen bostad, så är det värt ett försök. Även "slarvputten" har rätt till en bostad.

– Men det innebär ju inte att man inte i fortsättningen ska anpassa sitt stöd efter den enskildes behov – i Norrköping har

vi blivit bättre på det. Så att man kan göra en boendekarriär och bo utan stöd som alla andra. Man måste vara realistisk och se att de kan vara en resa för många att nå dit. Annars kan man också riskera att få områden med väldigt segregerade boenden.

– Om det sen blir ett fullskaleförsök, det får vi se. Jag har full respekt för den demokratiska processen.

Men just samarbetet med andra kommuner och med universitetet, tycker Lars Stjernkvist kan ha ett värde i sig.

Entusiasmen i Stockholm är också stor. Borgarrådssekreterare på Social- och arbetsmarknadsroteln Johan Stuart har mött Housing first-konceptet förut. En delegation besökte New York för ett par år sen och Stadsmissionen har legat på.

– Det är ett väldigt intressant grepp och vi är väldigt gärna med och testar i Stockholm, säger Johan Stuart. I vilken utsträckning återstår att se. Vi vill gärna börja i mindre skala.

– Första knäckfrågan är att få fram bostäder. Då är det ett måste att ha flera fastighetsägare med på tåget.

– Men det finns flera knäckfrågor, anser Johan Stuart. Det är inte gjort över en natt att ersätta trappstegsmodeller med Housing first. Olika grupper hemlösa kommer att kräva olika boendeformer. För vissa är långsiktigt institutionellt boende bäst.

– Men det handlar också om vikten av att ha blandade boendeformer i stadsbilden. Men det är ju bostadspolitik.

[Maria Wallin](#)